

- Tajkova S.U., Red'kin A.A. 2014. The Northern Shrike *Lanius borealis sibiricus* Bogdanov, 1881 (Aves: Laniidae) in Ukraine: a taxonomic assessment. Journal of the National Museum (Prague) Natural History Series 183: 89–107.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „Pro Natura”, Wrocław.
- Zbyryt A. 2016. Rozwój populacji lęgowej żolny *Merops apiaster* na Nizinie Północnopodlaskiej. Ornis Pol. 57: 212–227.
- Zub K., Jędrzejewska B., Jędrzejewski W., Bartoń K.A. 2012. Cyclic voles and shrews and non-cyclic mice in a marginal grassland within European temperate forest. Acta Theriol. 57: 205–216.

Adam Zbyryt, Edyta Kapowicz, Jarosław Banach
Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
Ciepła 17, 15-471 Białystok
adam.zbyryt@wp.pl

Monika Broniszewska
Zachodnia 30A/8, 15-345 Białystok

Michał Polakowski
Katedra Ochrony i Kształtowania Środowiska,
Politechnika Białostocka
Wiejska 45a, 15-351 Białystok

Wysoka liczebność rybitwy białowąsej *Chlidonias hybrida* w Ostoje Biebrzańskiej w 2017 roku

Areał lęgowy rybitwy białowąsej *Chlidonias hybrida* obejmuje Afrykę, południową i wschodnią Azję, Australię oraz południową Europę. Polska położona jest na północnym skraju zasięgu występowania gatunku (BirdLife International 2017). Gatunek ten gniazduje w kraju od zaledwie kilku dekad – pierwsze pewne lęgi stwierdzono w 1968 r. na stawach w Siemieniu (Tomiałojć 1990). W latach 1970. oraz na początku lat 1980. gniazdowała wyjątkowo. Od połowy lat 1980. obserwowano gwałtowny wzrost liczebności oraz liczby kolonii lęgowych (Tomiałojć & Stawarczyk 2003, Sikora et al. 2007, Ledwoń et al. 2014). Liczebność w 2007 roku została oszacowana na 1500–1600 par lęgowych, a ponad połowa krajowej populacji była skupiona w dwóch województwach – małopolskim i lubelskim (Komisja Faunistyczna 2008, 2009, Ledwoń et al. 2014). Natomiast dla okresu 2008–2012 krajowa populacja została oszacowana na 1200–2000 par lęgowych (Chodkiewicz et al. 2015).

Nad Biebrzą pierwszy lęg pojedynczej pary odnotowano w 1991 r. (Komisja Faunistyczna 1993). Reżim hydrologiczny rzeki Biebrzy charakteryzuje się wiosennymi wezbraniami roztopowymi (Byczkowski & Fal 2004). Wielkość i czas trwania wiosennego zalewu w dolinie może różnić się znacznie między latami, gdyż zależy przede wszystkim od grubości pokrywy śnieżnej i czasu jej topnienia. W latach z małą pokrywą śnieżną zalewy w dolinie są nieduże i trwają krótko (takie lata nazywane są „suchymi”). W latach z grubą pokrywą śnieżną i późnym czasem jej topnienia zalewy w dolinie osiągają znaczną powierzchnię i mogą trwać stosunkowo długo (takie lata nazywane są „mokrymi”). W latach 1992–1998 przypadki gniazdowania notowano corocznie, z wyjątkiem suchego roku 1997 (Komisja Faunistyczna 1998, Sterzyńska & Lesiński 1999 msc). W tym okresie najliczniejsze gniazdowanie stwierdzono w 1994 r. – 30–35 par (Komisja Faunistyczna 1998), chociaż według niezwyfikowanych przez Komisję Faunistyczną

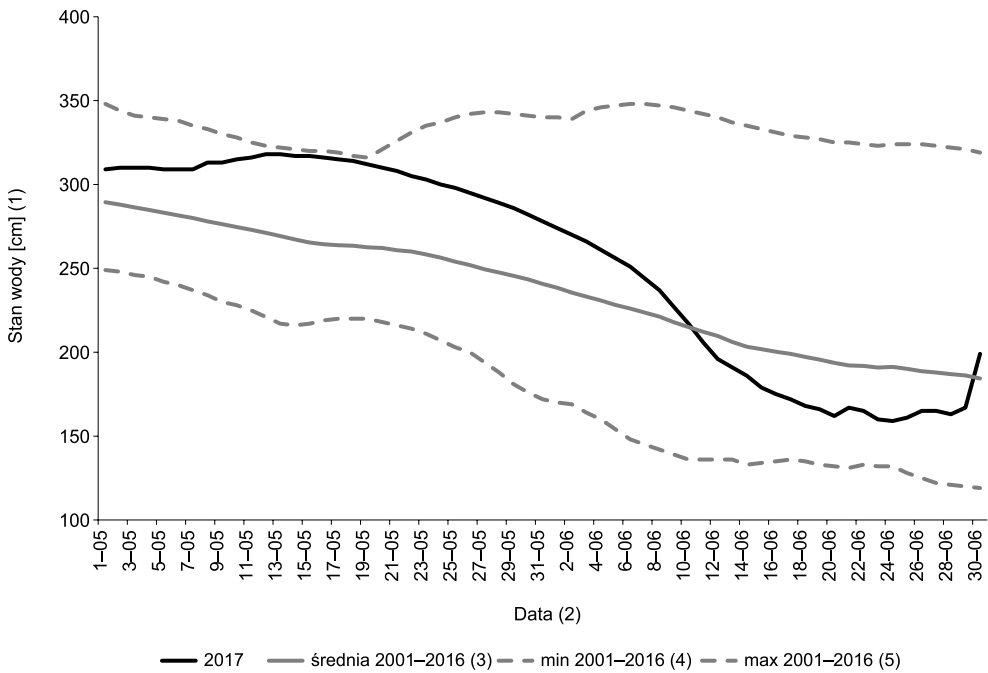
danych, w 1996 r. pod Goniądzem miała istnieć kolonia licząca 140–150 par (Lewartowski 1996, Tomiałojć & Stawarczyk 2003). W suchych latach 2002 i 2006 nie stwierdzono lęgowych rybitw białowąsych w basenie dolnym (Keller 2003 msc, Marczakiewicz 2006 msc), choć wg innych, niezwyfikowanych przez KF danych, w roku 2006 przynajmniej 5 par gniazdowało w Brzostowie (Skierczyński 2006 msc). W 2009 roku, także suchym, odnotowano w basenie dolnym tylko 6 prawdopodobnie lęgowych par (Budka & Świętochowski 2009 msc). Inwentaryzacja przeprowadzona w mokrych latach 2012–2013 na potrzeby przygotowywanego planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLB200006 wykazała odpowiednio 97 i 192 pary lęgowe (NFOŚ & BULiGL o. Białystok 2015 msc). Celem niniejszej pracy jest przedstawienie liczebności i rozmieszczenia rybitwy białowąsej nad Biebrzą w roku 2017, który charakteryzował się wyjątkowo licznym jej gniazdowaniem na tle poprzednich lat.

Badania prowadzono w granicach obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLB200006. Obszar o powierzchni 1485 km² obejmuje całą dolinę Biebrzy oraz fragment doliny Narwi między miejscowościami Łaziuki i Ruś. Znajduje się tutaj kilkaset starorzeczy. Poziom wody w dolinie Biebrzy w maju 2017 r. był stosunkowo wysoki, ale w czerwcu znacznie opadł (rys. 1), co spowodowało bardzo szybkie wysychanie rozlewisk.

W 2017 roku przeprowadzono inwentaryzację rybitw z rodzaju *Chlidonias* gniazdujących w granicach obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska. Informacje o większości kolonii lęgowych uzyskano w dniach 29.–30.05 podczas spływu Biebrzą na odcinku od Osowca do Brzostowa oraz 25.–26.05 podczas kontroli z łodzi rozlewisk koło miejscowości Burzyn, Rutkowskie i Sieburczyn. Ponadto w dniu 10.06 wykonano spływ na odcinku Dolistowo-Goniądz, a w dniach 12.–13.06 wykonano drugi spływ na odcinku Osowiec-Brzostowo. Podczas spływu w dniu 10.06 nie stwierdzono lęgowych rybitw białowąsych, a dane ze spływu w dniach 12.–13.06 nie zostały wykorzystane do ustalenia ostatecznej liczebności, ze względu na spadek liczby lęgowych rybitw i opuszczenie części kolonii. Informacje ze spływów uzupełniono kilkunastoma kontrolami z brzegu wykonanymi w okresie 20.05–8.07, które objęły miejsca, gdzie w latach wcześniejszych stwierdzono występowanie lęgowych rybitw z rodzaju *Chlidonias*. Do ustalenia wielkości kolonii lęgowych kontrolowanych z brzegu wykorzystano jedynie wyniki uzyskane 3.06. Niestety, ze względu na szybko opadający poziom wody, inwentaryzację niektórych fragmentów doliny Biebrzy na odcinku od Mocarzy do ujścia rzeki przeprowadzono po wyschnięciu rozlewisk. Prawdopodobnie jednak, zaniżenie liczebności z tego powodu nie przekracza 15%. W przypadku 9 kolonii lęgowych liczbę par lęgowych ustalono na podstawie liczby zaniepokojonych ptaków krążących nad obserwatorem pomnożonych przez 0,7 (patrz Chylarecki et al. 2015). Dla 3 kolonii lęgowych liczebność ustalono na podstawie szacowania liczby gniazd. Zrezygnowano z wyszukiwania wszystkich gniazd, jednak jeśli warunki na to pozwalały, podchodzono do kilku pierwszych gniazd w celu ustalenia zaawansowania lęgów.

W 2017 r. w Ostoi Biebrzańskiej stwierdzono 12 kolonii lęgowych rybitwy białowąsej, w których gniazdowały łącznie 924 pary. Największa kolonia liczyła 315 par. Rybitwa białowąsa gniazdowała wyłącznie w dolinie Biebrzy, w basenie dolnym (rys. 2). W części kolonii lęgowych odnotowano wspólne gniazdowanie z innymi gatunkami: w dwóch koloniach lęgowych rybitwy białowąsej gniazdowały razem z rybitwami białoskrzydłymi *Ch. leucopterus* i śmieszkami *Chroicocephalus ridibundus*, w trzech tylko z rybitwami białoskrzydłymi, w dwóch tylko ze śmieszkami, a w pięciu przypadkach samodzielnie.

Większość kolonii była zlokalizowana na starorzeczach lub na rozlewiskach obok starorzeczy. Gniazda budowane były na roślinności wynurzanej. Najczęściej był to prze-

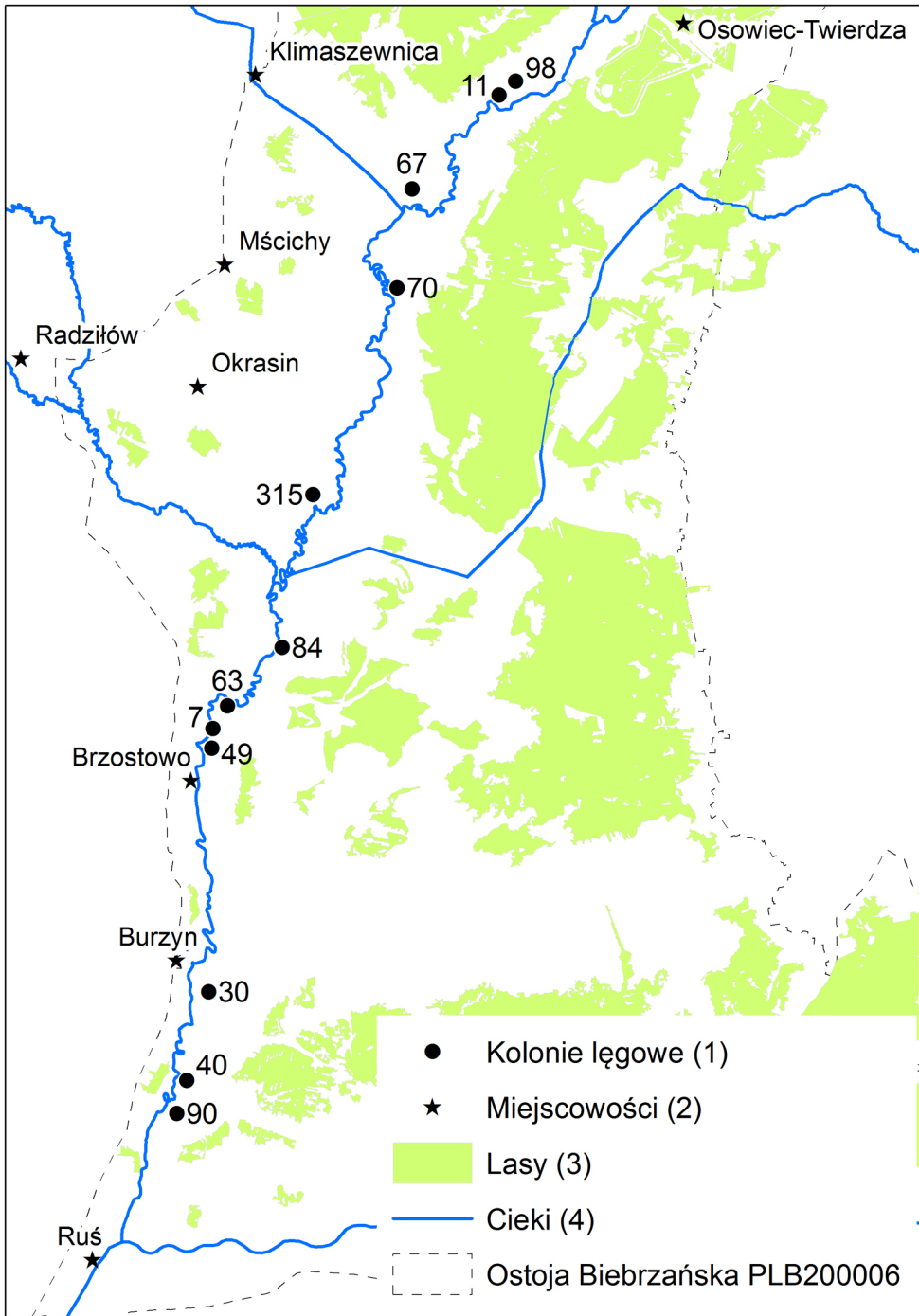

Rys. 1. Zmiany stanu wody na wodowskaziu w Burzynie w maju i czerwcu 2017 r. Źródłem pochodzenia danych jest Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy. Dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowego Instytutu Badawczego zostały przetworzone (IMGW-PIB 2017)

Fig. 1. Water level in Burzyn water gauge in May and June 2017. (1) – water level in 2017, (2) – date, (3) – average water level in the years 2001–2016, (4) – min water level in the years 2001–2016 (the wettest year), (5) – max water level in the years 2001–2016 (the driest year)

tacznik bobownik *Veronica anagallis-aquatica*, manna mielec *Glyceria maxima* i kropidło wodne *Oenanthe aquatica*. Głównym budulcem gniazd była manna mielec. Spotykano także rybitwy wysiadujące gniazda, które wskutek spadku poziomu wody, znalazły się na błotnistym dnie rozlewisk. W trakcie spływu na odcinku Osowiec-Brzosotowo w dniach 29.–30.05 w 8 koloniach odnotowano 666 par. Na tym samym odcinku, podczas ponownej kontroli w dniach 12.–13.06, odnotowano spadek liczebności – w 7 koloniach stwierdzono 400 par, a 1 kolonia została całkowicie opuszczona. W ciągu kilkunastu kolejnych dni rozlewiska zupełnie zanikły. Ponowne kontrole kilku kolonii lęgowych w okresie między drugą dekadą czerwca a pierwszą dekadą lipca wykazały, że większość rybitw straciła lęgi przed wykluciem się piskląt. Sukces lęgowy był bardzo niski – w większości kolonii ptakom w ogóle nie udało się wyprowadzić młodych.

Rybitwa białowąsa jest gatunkiem w trakcie ekspansji w Polsce (Tomiałojć & Stawarczyk 2003, Sikora et al. 2007, Ledwoń et al. 2014). Krajowa populacja rybitwy białowąsowej wzrastała w latach 1985–2007 o około 29% rocznie (Ledwoń et al. 2014). Pomimo silnego trendu wzrostowego, liczebność gatunku na wielu stanowiskach podlega silnym fluktuacjom, np. na Nizinie Mazowieckiej w latach 2009–2013 liczebność wahała się między 0 a 130 par (Dombrowski et al. 2015), w Dolinie Środkowego Bugu w 2013 r. stwierdzono 120–140 par lęgowych, podczas gdy w r. 2016 żadnej (Piotrowska et al. 2016), na Zbiorniku Goczałkowickim najwyższą liczebność stwierdzono w 2004 r. –

Rys. 2. Rozmieszczenie i wielkość kolonii lęgowych rybitwy białowąsej w Ostoji Biebrzańskiej w 2017 r.
Fig. 2. Distribution and size of breeding colonies of the Whiskered Tern in Ostoja Biebrzańska in 2017.
 (1) – breeding colonies, (2) – villages, (3) – forests, (4) – river

436 par, natomiast w kolejnych sezonach liczebność spadała, a w latach 2007–2014 nie notowano lęgów z powodu zanikania szuwarów mannowych (Betleja et al. 2014). Liczebność na stawach rybnych, ze względu na bardziej stałe warunki siedliskowe, mimo że podlega wahaniom, wydaje się bardziej stabilna, np. w Dolinie Górnej Wisły (Ledwoń et al. 2014). W Ostoi Biebrzańskiej obserwuje się bardzo duże międzysezonowe zmiany liczebności. W mokrych latach 2012–2013 gniazdowały tutaj odpowiednio 97 i 192 pary lęgowe (NFOŚ & BULiGL o. Białystok 2015 msc). W wyjątkowo suchym roku 2016 rybitwy białowase nie przystąpiły do lęgów (dane własne), ale w podobnie suchym sezonie 2015, z fragmentarycznych danych wynika, że gniazdowało co najmniej 40 par (K. Heneł, Ł. Krajewski – mat. niepubl.). Liczebność w r. 2017 ponad pięciokrotnie przewyższa najwyższą dotychczas stwierdzoną liczebność w r. 2013.

Przyczyny dużych wahań liczebności rybitwy białowasej nad Biebrzą mogą być podobne jak w przypadku rybitwy białoskrzydłej. Ławicki et al. (2011) sugerują, że wielkość krajowej populacji rybitwy białoskrzydłej uwarunkowana jest dwoma czynnikami: skalą wiosennego nalotu ptaków przedłużających migrację wskutek braku odpowiednich siedlisk na zasadniczych lęgowiskach na wschód od Polski oraz występowaniem odpowiednich siedlisk zależnych od poziomu wody w dolinach rzecznych. Wydaje się, że wysoka liczebność rybitwy białowasej nad Biebrzą ma miejsce wówczas, gdy jednocześnie występują oba te czynniki. Lata z wysoką liczebnością rybitwy białowasej na Biebrzy (np. 1996, 2013, 2017) charakteryzowały się wysokim stanem wody w okresie lęgowym, co powodowało powstanie wielu dogodnych miejsc do gniazdowania. Jednak nie wszystkie mokre lata przyciągały licznie ten gatunek. Co ciekawe, wysoka liczebność rybitwy białowasej w Ostoi Biebrzańskiej w 2017 r. nie zbiegła się w czasie z wysoką liczebnością rybitwy białoskrzydłej, dla której odnotowano przeciętną liczebność na poziomie około 550 par lęgowych (dane własne). Natomiast w latach 1996 (Lewartowski 1996) i 2013 (NFOŚ & BULiGL o. Białystok 2015 msc) notowano wysokie liczebności obu tych gatunków. W 2017 r. w okresie migracji wiosennej obserwowano w dolinie Biebrzy duże zgrupowania rybitw białowasy, np. 11.05 – 120 os. koło Sośni, a 13.05 – 113 os. koło Brzostowa (dane własne), co może potwierdzać znaczenie nalotów z innych części zasięgu. W Dolinie Górnej Wisły imigrację ptaków z dużej i stabilnej populacji na Ukrainie wskazano jako jeden z głównych czynników wzrostu liczebności gatunku (Ledwoń et al. 2014). Na stawach rybnych ważnym czynnikiem ograniczającym liczebność gatunku jest obecność kożuchów roślinnych utworzonych przez wynurzone lub pływającej makrofity (Witkowski & Orłowska 2012, Ledwoń et al. 2013). W dolinie Biebrzy problem deficytu roślinności odpowiedniej do założenia gniazda nie występuje.

W 2017 r. w innych częściach Polski liczebność rybitwy białowasej, w stosunku do lat poprzednich, w zależności od regionu, kształtowała się odmiennie. W Dolinie Górnej Wisły, najważniejszej krajowej ostoi tego gatunku, sezon 2017 był bardzo dobry (podobnie jak rok 2016), ale nie rekordowy (M. Ledwoń – dane niepubl.). Wysokie liczebności odnotowano także m.in. na Zbiorniku Siemianówka – 190 par (G. Grygoruk, T. Tumiel – dane niepubl.) oraz na jez. Dąbie – 160 par (Z. Kajzer, D. Marchowski, Ł. Ławicki – dane niepubl.), natomiast na Nizinie Mazowieckiej nie odnotowano szczególnie wysokiej liczebności (Ł. Matyjasiak, E. Szczepankiewicz, A. Dombrowski – dane niepubl.). Przytoczone powyżej oraz zawarte w niniejszej pracy dane świadczą o tym, że ekspansja tego gatunku w kraju ciągle trwa.

Rybitwy białowase mogą gniazdować zarówno z innymi gatunkami rybitw z rodzaju *Chlidonias* i śmieszkami, jak i samodzielnie (Ledwoń et al. 2014). Na Nizinie Mazowieckiej w 2013 r. wszystkie rybitwy białowase gniazdowały w koloniach razem ze śmieszka-

mi, rzadziej rybitwami białoskrzydłymi (2 z 7 kolonii), a tylko w jednej razem z rybitwą czarną *Ch. niger* (Dombrowski et al. 2014). W dolinie Biebrzy w 2017 r. nieco częściej obserwowano wspólne kolonie z rybitwą białoskrzydłą, niż ze śmieszką (odpowiednio 5 i 4 kolonie z 12), ale stosunkowo często spotykano także jednogatunkowe kolonie rybitwy białowąsej. Nie odnotowano natomiast przypadków gniazdowania razem z rybitwą czarną, mimo że w 2017 r. w Ostoi Biebrzańskiej stwierdzono 10 kolonii łęgowych tego gatunku.

W Ostoi Biebrzańskiej w 2017 r. gniazdować mogła nawet blisko połowa krajowej populacji, która jest szacowana na 1200–2000 par łęgowych (Chodkiewicz et al. 2015). Należy jednak podkreślić, że populacja biebrzańska zwykle stanowi tylko kilka procent polskiej populacji. Ponadto nie można przeceniać znaczenia pojedynczego sezonu z wyjątkowo wysoką liczebnością, zwłaszcza że sukces łęgowy był bardzo niski. Z powodu szybkiego spadku poziomu wody w trakcie trwania sezonu lęgowego, większość gniazd została opuszczona na etapie inkubacji. W stabilnych warunkach siedliskowych sukces łęgowy może być bardzo wysoki, np. na stawach rybnych w Dolinie Górnej Wisły w latach 2006–2007 oraz 2012–2015 z 78–85% jaj wykluły się pisklęta, z których 76–84% przeżywało do czasu uzyskiwania lotności (Ledwoń & Neubauer 2017). W związku z bardzo dużymi fluktuacjami, coroczne monitorowanie populacji biebrzańskiej jest niezbędne do dokładnego określenia znaczenia obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska dla rybitwy białowąsej oraz wykrycia ewentualnych trendów zmian liczebności. Należy jednak przypuszczać, że lokalna populacja będzie podlegała bardzo silnym fluktuacjom zależnym od poziomu wody w dolinie Biebrzy w okresie lęgowym, a także sytuacji gatunku na inny łęgowiskach w tej części zasięgu, warunkującej skalę imigracji. Do charakteryzowania wielkości lokalnych populacji tego gatunku, zwłaszcza w dolinach rzecznych, niezbędne jest uwzględnianie wyników uzyskiwanych przynajmniej w kilku sezonach lęgowych.

Składamy serdeczne podziękowania osobom, które przekazały informacje o liczebności rybitwy białowąsej na innych stanowiskach w 2017 r. Byli to: Andrzej Dombrowski, Grzegorz Grygoruk, Zbigniew Kajzer, Mateusz Ledwoń, Łukasz Matyjasik, Ewa Szczepankiewicz i Tomasz Tumiel. Ogromne podziękowania należą się także Straży Parku BbPN za pomoc w zorganizowaniu splywów w basenie dolnym. W pracach terenowych w basenie środkowym pomagała Natalia Dzikowska.

Summary: High number of the Whiskered Tern *Chlidonias hybrida* in the Biebrza Marshes in 2017. In 2017, an exceptionally high number of the Whiskered Tern was recorded in the SPA Ostoja Biebrzańska (PLB200006). There were 924 breeding pairs in 12 colonies located exclusively in the Biebrza valley, in the lower basin. The rapid decline in water level during the breeding season caused the disappearance of floodplains and very low breeding success – most broods have been abandoned during incubation. The main reasons for such high numbers are: high water level at the beginning of breeding season in Biebrza valley, high number of immigrating individuals in spring period, and expansion of species. Due to strong fluctuations in numbers, careful consideration should be given to interpreting the results obtained in a single breeding season.

Literatura

- Betleja J., Król J., Kohut J., Schneider G. 2014. Ptaki Zbiornika Goczałkowickiego. Ptaki Śląska 21: 5–68.
- BirdLife International 2017. Species factsheet: *Chlidonias hybrida*. Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 20/06/2017.
- Budka M., Świętochowski P. 2006 msc. Ptaki dolnego basenu Biebrzy – splyw kajakowy. Biebrzański PN, Osowiec-Twierdza.

- Byczkowski A., Fal B. 2004. Wody powierzchniowe. W: Banaszuk H. (red.). 2004. Kotlina Biebrzańska i Biebrzański Park Narodowy, ss. 113–183. Wyd. Ekonomia i Środowisko, Białystok.
- Chodkiewicz T., Kuczyński L., Sikora A., Chylarecki P., Neubauer G., Ławicki Ł., Stawarczyk T. 2015. Ocena liczebności populacji ptaków lęgowych w Polsce w latach 2008–2012. *Ornis Pol.* 56: 149–189.
- Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.). 2015. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. Wyd. 2. GIOŚ, Warszawa.
- Dombrowski A., Goławski A., Kasprzykowski Z., Mróz E., Parapura A., Trębicki Ł., Rzępała M., Anielak M., Antczak K., Chmielewski S., Długosiewicz M., Dmoch A., Kielan S., Klimczak R., Matyjasiak Ł., Murawski M., Oszekiel S., Olszewski A., Rejmar M., Pagórski P., Sikora M., Stolarz P., Szczypiński P., Szczepankiewicz E., Trzczyński K., Twardowski M., Wiewiórko Ł., Żelichowska H. 2015. Występowanie lęgowych kolonii rybitwy białoskrzydłej *Chlidonias leucopterus*, rybitwy czarnej *Ch. niger* i rybitwy białowąsej *Ch. hybrida* na Nizinie Mazowieckiej w roku 2013. *Ornis Pol.* 55: 219–224.
- Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy 2017. Dane publiczne IMGW-PIB. https://dane.imgw.pl/data/dane_pomiarowo_obszerwacyjnej/ Data dostępu: 2017-09-20.
- Keller M. 2003 msc. Informacja dotycząca liczebności lęgowych rybitw „bagiennych” (rodzaj *Chlidonias*) w dolnym basenie Biebrzy w roku 2002. Biebrzański PN, Osowiec-Twierdza.
- Komisja Faunistyczna 1993. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1991. *Not. Orn.* 34: 347–358.
- Komisja Faunistyczna 1998. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1997. *Not. Orn.* 39: 151–174.
- Komisja Faunistyczna 2008. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2007. *Not. Orn.* 49: 81–115.
- Komisja Faunistyczna 2009. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2008. *Not. Orn.* 50: 111–142.
- Ledwoń M., Neubauer G., Betleja J. 2013. Adult and pre-breeding survival estimates of the Whiskered Tern *Chlidonias hybrida* breeding in southern Poland. *J. Orn.* 154: 633–643.
- Ledwoń M., Betleja J., Stawarczyk T., Neubauer G. 2014. The Whiskered Tern *Chlidonias hybrida* expansion in Poland: the role of immigration. *J. Orn.* 155: 459–470.
- Ledwoń M., Neubauer G. 2017. Offspring desertion and parental care in the Whiskered Tern *Chlidonias hybrida*. *Ibis*. doi:10.1111/ibi.12496
- Lewartowski Z. 1996. Inwazja rybitw białoskrzydłej i białowąsej (*Chlidonias leucopterus*, *Ch. hybrida*) na Nizinie Północnopodlaskiej. *Orlik* 14: 8–10.
- Marczakiewicz P. 2006 msc. Sprawozdanie z realizacji tematu: „Ocena liczebności populacji ptaków wodno-błotnych w Biebrzańskim Parku Narodowym” w roku 2006. Biebrzański PN, Osowiec-Twierdza.
- Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska, Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Białymstoku. 2015 msc. Dokumentacja planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Ostroja Biebrzańska PLB200006. Biebrzański PN, Osowiec-Twierdza.
- Piotrowska M. 2016. Wyniki inwentaryzacji ornitologicznych w dolinach Bugu, Wieprza i Tyśmienicy. W: Piotrowska M., Piekarska K., Jobda M., Rzepkowski R., Jujka-Radziejewicz M., Stasiak K., Krogulec J., Ebertowska B., Choroś J. (red.). 2016. Ptaki wybranych dolin rzecznych Lubelszczyzny. OTOP, Marki.
- Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.). 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
- Skierczyński M. 2006 msc. Wpływ redukcji liczebności norki amerykańskiej (*Mustela vison*) na sukces lęgowy ptaków siewkowych (*Charadriiformes*) gniazdujących w dolnie Biebrzy w okolicy Brzostowa. Biebrzański PN, Osowiec-Twierdza.
- Sterzyńska M., Lesiński G. 1999 msc. Plan ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego. Operat: Ochrona fauny. Biebrzański PN, Osowiec-Twierdza.
- Tomiałojć L. 1990. Ptaki Polski – rozmieszczenie i liczebność. PWN, Warszawa.

- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.
- Witkowski J., Orłowska B. 2012. Zmiany ilościowe w awifaunie lęgowej stawów milickich w okresie 1995–2010. *Ornis Pol.* 53: 1–22.

Lukasz Krajewski, Piotr Marczakiewicz, Piotr Dombrowski
Biebrzański Park Narodowy
Osowiec-Twierdza 8, 19-110 Goniądz
Lukasz.Krajewski@biebrza.org.pl

Pierwsze i drugie stwierdzenie kaniuka *Elanus caeruleus* w Polsce

Dnia 8.05.2016, ok. godz. 8 rano podczas prowadzenia obserwacji (Paweł Czarnul) w okolicach Rewy (pow. pucki, woj. pomorskie), na obszarze rozległej łąki porośniętej nielicznymi drzewami i krzewami, przez lornetkę 10×32 zauważyłem jasno ubarwionego ptaka szponiastego siedzącego w szczytowej partii drzewa. Wykonałem zdjęcia dokumentacyjne z odległości ok. 80 m, a po kilku minutach ptak przemieścił się na większą odległość i następnie odleciał. Identyfikacja ptaka jako kaniuka *Elanus caeruleus* nie przedstawiała trudności, gdyż był bardzo charakterystycznie, jasno ubarwiony z czarnymi plamami na ramionach oraz ciemnymi lotkami 1. rzędu widocznymi w locie.

Dnia 30.05.2017 prowadząc późnym popołudniem obserwacje ptaków (Maciej Pieńkosz) na terenie łąk w dolinie niewielkiej rzeki Czarny Potok w pobliżu miejscowości Sitno (pow. zamojski, woj. lubelskie) zaobserwowałem kaniuka. Ptaka dostrzegłem przez lornetkę 10×42 z odległości około 500 metrów, gdy leciał nad łąkami, po czym usiadł na wierzchołku uschniętego czarnego bzu *Sambucus nigra* w odległości 250 metrów ode mnie. Nie powodując jego płoszenia zbliżyłem się do ptaka na odległość 100 metrów i wykonałem kilka fotografii dokumentacyjnych z widocznymi cechami diagnostycznymi gatunku. Kaniuk nie zważając na moją obecność zaczął polować przy czym kilkakrotnie zawisł w powietrzu podobnie jak pustułka *Falco tinnunculus* i co jakiś czas przysiadł na wierzchołkach zakrzewień. Następnie dołączył do mnie P. Stachyra i wspólnie obserwowaliśmy ptaka. W kolejnych dniach kaniuk był widziany w tym rejonie przez wielu obserwatorów i przebywał tam do 23.06.2017 (ostatniej obserwacji dokonał M. Gafan – inf. ustna).

Obie obserwacje uzyskały akceptację Komisji Faunistycznej PTZool jako pierwsze i drugie stwierdzenie kaniuka w Polsce.

Kaniuk, przy swoim niepowtarzalnym wyglądzie i charakterystycznym ubarwieniu, jest gatunkiem łatwym do identyfikacji. Siedzący ptak nawet z dużej odległości jest nietrudny do zauważenia dzięki wręcz „świeącemu” czysto białemu przodowi ciała obejmującemu cały tułów i głowę z wyjątkiem niewielkiej ciemnej maseczki wokół oka. Ptak obserwowany w locie od spodu jest również biały z jedynie ciemnymi lotkami pierwszorzędowymi. Wierzch ciała jest popielaty z kontrastowo ubarwionymi czarniawymi pokrywami skrzydłowymi. W przypadku obu obserwacji, po dokładnej analizie zdjęć udało się dostrzec wygląd pokryw lotek 1. rzędu. Młodzi kaniuki, przechodzący dość wcześnie i szybkie pierzenie postjuwenalne, stają się w ciągu kilku miesięcy podobny do ptaków dorosłych, a ostatnimi pozostałościami szaty młodocianej są pojedyncze, nie przepierzo-